

KĘSTUČIO DUKTERYS

Anelė BUTKUVIENĖ

Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio šeimoje augo šeši sūnūs ir trys dukterys. Manoma, kad trys sūnūs (Patrikas, Vaidotas ir Butautas) gimė iš pirmosios Kęstučios santuokos. Kitų trijų sūnų (Vytauto, Tautvilo, Žygimanto) ir trijų dukterų (Miklausės Marijos, Danutės Onos, Ringailės Elžbietos) motina buvo kunigaikštienė Birutė.

Įvairiai susiklostė Kęstutaičių, Vytauto Didžiojo brolių ir seserų, likimai, tačiau beveik visų jie buvo tragiški. Apie Patriką beveik jokių patikimų žinių nėra išlikę. Butautas, siekęs tapti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) valdovu dar tėvui gyvam esant, pabėgo pas kryžiuočius ir ten apsikrikštijo Henriko vardu. 1365 m. jis vedė kryžiuočių kariuomenę į Lietuvą. Žygio metu buvo sudegintos Ukmergės, Kernavės, Maišiagalos pilys, tačiau Vilnių paimti kryžiuočiams nepavyko. Po nesėkmingo žygio kryžiuočiai Butautą atstūmė. Tada jis nuvyko į Prahą ir apsigyveno Šv. Romos imperijos imperatoriaus Karolio IV dvare. Bėgliui be tėvynės ir sosto kaip ironišką likimo dovaną imperatorius suteikė titulą Henricus dux Lithuaniae et rex Litvynorum (Henrikas Lietuvos kunigaikštis ir lietuvių karalius). Deja, Butautas Henrikas daugiau Lietuvos neišvydo – jis mirė Prahoje ir buvo palaidotas Šv. Tomo bažnyčioje. Jo sūnus Jonas buvo antrasis jau reformuoto Krokuvos universiteto rektorius.

Vaidotas Lietuvos istorijoje žinomas kaip vienas atkakliausių Kauno pilies gynėjų. 1362 m. su 36 ginklo broliais po trijų savaičių priešinimosi kryžiuočių puolimui jis buvo paimtas į nelaisvę, vėliau savo tėvo Kęstučio iš kryžiuočių išpirktas. Tautvilas žuvo 1390 m.¹, kai jungtinė Vokiečių ordino, Livonijos magistro, Vytautui ištikimų lietuvių ir žemaičių būrių kariuomenė puolė Vilnių. Žygimantas, valdęs LDK po Vytauto, 1440 m. Verbų sekmadienį buvo sąmokslininkų nužudytas ir, kaip tvirtinama Bychovco kronikoje, didžio-

Atvirukas „Kęstutis Žemaičių kunigaikštis“

jo kunigaikščio kraujo dėmė, ištryškusi iš galvos žmogžudystės metu, ilgus metus buvo matoma ant menės sienos Trakų pilyje (29, 126).

Vyriausios Kęstučio dukters Miklausės gimimo data nežinoma. 1375 m. ji buvo nuvežta į Tverę, apkrikštyta ir ištekinta už didžiojo kunigaikščio Michailo sūnaus Ivano. Miklausė kaip stačiatikė gavo Marijos vardą. Kęstutaitės vedybos su Tverės kunigaikščio sūnumi Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei buvo labai naudingos. XIV a. Tverė buvo viena galingiausių rusų kunigaikštysčių, jos valdovai pretendavo suvienyti visas rusų žemes. Skirtingai nei kiti rusų žemių valdovai, jie titulavo save didžiais kunigaikščiais. Marija ir Ivanas susilaukė sūnų Jurijaus ir Aleksandro. Aleksandras po tėvo mirties valdė Tverės kunigaikštystę. Pagal rusų žemėse gyvavusį paprotį gyvenimo pabaigoje Miklausė Marija Kęstutaitė įstojo į stačiatikių vienuolyną ir gavo Mortos vardą. Miklausė mirė 1404 m.

Antroji Kęstučio duktė Danutė gimė apie 1360m. Būdama 16 metų amžiaus (apie 1376m.) ji ištekėjo už Mozūrijos kunigaikščio Jonušo I. Prieš vestuves ji apsikrikštijo Onos vardu. Jos krikš-

to tėvas buvo Osterodės komtūras Giunteris fon Hohenšteinas, palankus didžiajam kunigaikščiui Kęstučiui kryžiuotis, pranešęs jam apie prieš jį nukreiptą slaptą Jogailos ir Ordino sutartį. Po krikšto Danutė Ona tapo labai maldinga ir pastatė Varšuvoje Šv. Mergelės Marijos bažnyčią. Vaikų Danutė Ona ir Jonušas neturėjo. Danutę Oną Kęstutaitę galima laikyti pabėgėlių iš Lietuvos globėja. Pas ją 1382 m. ištrūkęs iš Krėvos atbėgo Vytautas. Jonušas siūlė Vytautui nedidelę valdą su sąlyga, kad Vytautas apsikrikštytų. Vytautui šito nepakako ir jis iš svainio nuvyko pas kryžiuočius. 1440 m. Danutė Ona, jau būdama našlė, priglaudė atbėgusį pas ją iš Trakų brolėną, nužudytą didžiojo kunigaikščio Žygimanto sūnų Mykolą. Iš Danutės Onos jis nuvyko į rusų žemes ir ten irgi buvo nužudytas. Spėjama, kad Danutė Ona mirė apie 1448 m. ir yra palaidota dominikonų bažnyčioje Varkoje.

Jauniausia iš visų Kęstučio vaikų buvo Ringailė (Ringailė). Jos gimimo datos nenurodo jokie istoriniai šaltiniai. Pirmą kartą kunigaikštystės vardas paminėtas kryžiuočių kronikose aprašant 1389 m. įvykius Vilniuje. Tais metais Vytautas rengėsi užimti Vilnių. Kai Jogailos vietininkas Lietuvoje Skirgaila išvyko į Polocką, Vytautas paprašė Skirgailos brolio Kaributo leisti Vilniaus pilyje iškelti sesers Ringailės vestuves (kai kuriuose šaltiniuose rašoma, kad Ringailė buvo Vytauto dukra). Vytautas gavo leidimą ir į pilį pasiuntė tris šimtus vežimų, prikrautų visokiausių puotai reikalingų daiktų. Vežimuose slėpėsi keturi šimtai gerai kovai parengtų vyrų. Tačiau pilies sargybai Vytauto vardas sukėlė įtarimą. Sargybiniai pradėjo kratyti vežimus, suėmė ir išžudė ginkluotus vyrus (52, 311–312). Vytautas po nepavykusio šamokso antrą kartą pabėgo pas kryžiuočius. Antrojo pabėgimo metu Ringailė kartu su Vytauto šeimos nariais buvo Ordino įkaitė. Iš šio epizodo galima spręsti, kad brolio ir sesers santykiai buvo labai bičiuliški, nes Ringailė nepasiliko pas kitus brolius, turėjusius LDK nedideles valdas.

Ringailę pas kryžiuočius Rittersvederyje pamatė čia atvykęs Mozūrijos kunigaikštystės Plocko vyskupijos elektas Henrikas. Jis jau buvo priėmęs dvejus katalikų dvasininko šventinimus. Plocko kapitula paskyrė jį vyskupu. Paskyrimą patvirtino

1921 m. Igno Stropaus išleistas atvirukas – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio antrosios žmonos Birutės portretas

popiežius Bonifacas IX. Tačiau Henrikas vyskupu netapo ir to priežastis buvo Ringailė. Henriko meilė užsiliepsnojo iš pirmo žvilgsnio, nes amžininkų apibūdinimu Ringailė buvo nepaprasto grožio ir žydinčio amžiaus mergelė. Praėjus dviem savaitėms nuo pirmos pažinties Henrikas ir apsikrikštijusi Ringailė Elžbieta susituokė. Vestuves Marienburge jiems iškėlė Vytautas ir didysis Ordino magistras Konradas fon Valenrodas.

Siužetas vertas talentingo rašytojo plunksnos, kai dėl meilės moteriai buvo atsisakyta aukšto dvasininko posto. Reikia manyti, kad tais laikais tai buvo gana retas atsitikimas ir Henrikas už tai sumokėjo savo gyvybę. Netrukus po vestuvių jis buvo nuvuodytas, kai jaunieji jau buvo nuvykę į Plocką ir ten Henrikas derėjosi su broliais, kaip pasidalyti valdas. Taip tragiškai nutrūko net neprasidėjęs bendras Ringailės ir Henriko gyvenimas. M. Strijkovskio nuomone, taip Henrikui buvo atlyginta už kunigo šventinimų išniekinimą (44, II, 94).

(Nukelta i 42 p.)

XV a. pradžioje Ringailė antrą kartą ištekėjo, šįkart už Moldavijos valdovo Aleksandro Gerojo. Jam ji irgi buvo antroji žmona. Su pirmąja jis turėjo sūnų Ilją (Eliją). Aleksandras ir Ringailė susilaukė sūnaus Stepono (Stečkos). Vis dėlto bendras jų gyvenimas nebuvo sėkmingas. Apie 1422-uosius metus Aleksandras savo žmoną buvo net palikęs, o tada tai buvo gana neįprastas dalykas. Tik įsikišus Vytautui, Aleksandras ir Ringailė susitaikė.

1433 m. Aleksandras mirė. Tarp brolių Elijaus ir Stečkos prasidėjo kova dėl sosto. Matyt, Ringailės įtaka buvo didelė, kad posūnis nužudė ne savo varžovą Stečką, bet pamotę (apie 1434 m.) ir tapo Moldavijos valdovu.

Ringailės Kęstutaitės gyvenimo drama labai subtiliai perteikta poetiniu Juditos Vaičiūnaitės žodžiu:

*O Kęstučio jaunėle
ežero sraigių karoliais,
laisve padvelkus belaisve,
jojanti nuo Malburgo,
jauno Mazovijos vyskupo
Henriko lydima, –
girių glūdumoje
galvas suglaudžia jūsų žirgai;
o, kaip žydi šermukšnis
saulėtam skynime,
vilnija šviesūs tavo plaukai,
kalavijų ir kryžių šešėly,
dar tebelaukia žudikai,
gūdžios vestuvės: jam – ragas nuody,
tau – kelias ir kruvinas posūnio kirtis,
kapas Moldavijos tyruos [...] (202, 359).*

1446 m. buvo nužudytas ir Ringailės sūnus Stečka. Taip iš gausios Kęstučio šeimos neliko įpėdinių, kurie būtų pratęšę ir įtvirtinę Kęstutaičių dinastiją.

¹M. Strijkovskis „Kronikoje“ rašo: „Tautvilas iš Aukštutinės pilies pašautas mirė, o Vytautas, keršydamas už jį, liepė Narimantą, Jogailos brolių, už kojų grandinėmis pakabinti, o pats iš lanko jį nukovė, ir kunigaikštį Karigailą, kitą karaliaus (t. y. Jogailos – A. B.) brolių [...] nukirsdinti liepė (44, II, 90)“.

Iliustracijos iš Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninio archyvo:
<https://elibrary.mab.lt/handle/1/30>

VILNIAUS ŽEMAIČIŲ kultūros draugijos vakaras, skirtas poetui VYTAUTUI MAČERNIUI

Parengė Ramunė LENKIMAITĖ
Nuotraukų autorius Bonifacas VENGALIS

2022 m. rugsėjo mėn. 20 d. Vilniaus mokytojų namuose į tradicinį kultūros vakarą rinkosi Vilniaus žemaičių kultūros draugijos nariai ir jų

Renginio svečiai (iš kairės): aktorė V. Bičkutė su dukrele, rašytoja A. Ruseckaitė, vyskupas augziliaras D. Trijonis, Lietuvos Respublikos Seimo narė R. Šalacičiūtė, kun. V. Rapalis